

FOMENT.

L'ÒRGAN D'EXPRESSIÓ DELS REPUBLICANS NACIONALISTES

CRISTINA VIVES LAMARCA

Rotatiu diari des del 1909, *Foment* s'anà configurant al voltant del republicanisme, el nacionalisme i la voluntat de regenerar la cultura des de les seves pàgines. Aquí la literatura va tenir un gran protagonisme, en especial les obres que van fer possible el redreçament nacional al llarg del segle XIX, però també les obres internacionals.

Arran d'una conferència feta el 1096 pel president de la Unió Catalanista, Domènec Martí i Julià a Reus, s'acordà fundar el Foment Nacionalista Republicà, de tradició republicana, socialista i catalanista que possibilità, sota les directrius d'Evarist Fàbregas, la constitució de *Foment* com a periòdic. La difusió de *Foment* com a òrgan de periodicitat setmanal varià el 1909, en què s'aconseguí convertir el «Setmanari nacionalista reusenc» en diari.¹ Des del 1909, i fins que la Guerra Civil el 1936 n'estroncà l'itinerari informatiu, *Foment* s'anà instaurant com un focus defensor de les idees nacionalistes i esquerranes dins d'un context polític d'alternança entre l'opressió dictatorial envers Catalunya i les repeses de caràcter reivindicatiu en l'aspecte patriòtic. En aquest període (1909-1936) podríem destacar tres etapes delimitades entre elles per uns períodes de censura governamental. La primera etapa (1909-1923) va ser tallada de socarel per la dictadura de Primo de Rivera, la segona (1930-1934) va concloure amb els Fets d'Octubre, que representaren l'inici d'un parèntesi que es tancà amb la represa del diari l'any 1936. És el que considerem la tercera etapa de *Foment*, (gener de 1936-juliol de 1936). *Foment* fa palesa la seva voluntat d'equilibri informatiu cedint el protagonisme unes vegades a anècdotes locals, i d'altres, a fets d'importància nacional o estatal. Per dur a bon port aquesta proposta d'obertura a l'exterior alguns cops se serví dels seus propis col·laboradors, mentre que en altres ocasions anà a rau-

re a les fonts de prestigi i donà suport a la seves postures mitjançant articles de prestigi nacional publicats en altres diaris. Una publicació que apareix referenciada diverses vegades al diari reusenc és *La Publicitat*, font original d'alguns articles que la política ideològica de *Foment* considerà interessants també dins del marc reusenc. Entre aquestes reproduccions (que actuen com a eix vertebrador d'una mateixa idea de fer periodisme) podríem destacar la reivindicació de la repatriació dels catalans que lluitaven al Marroc feta per Carles Soldevila amb el títol «No ho entenen» (2-IX-1922) o l'article de tarannà nacionalista aparegut de manera anònima amb l'encapçalament «La catalanització progressiva» (13-IV-1926). La segona època, en el període posterior a la dictadura de Primo de Rivera, destaca per un tarannà de reivindicació feminista gràcies a la tasca del Grup Feminal, una organització de dones que procurava, amb la seva immersió dins la realitat quotidiana d'àmbit polític i social, conscienciar els lectors de la possibilitat que les dones entressin dins la dinàmica cultural. Els seus articles esbossen la importància de la lectura com a instrument per a la formació d'una ciutadania crítica i en procés de contínua maduració.² En la dècada dels trenta, hi ha diversos esdeveniments dins el marc nacional que polaritzen la tensió informativa del diari fins al punt de dedicar un número monogràfic al desenvolupament profund i elaborat de la qüestió. Exemple d'això és la celebració del primer aniversari de la República, del primer centenari

de la Renaixença o el dol nacional establert arran de la mort de Francesc Macià. Tan sols parant atenció a la importància amb què es jutgen aquests episodis històrics podríem enumerar de forma sintètica els eixos ideològics i paradigmàtics del diari: republicanisme, nacionalisme i voluntat de regenerar la cultura tot apropant-la a la difusió periodística. Els literats que apareixen més freqüentment a les pàgines del diari estudiat manifesten la seva predilecció per l'obra de tots aquells que van fer possible el redreçament nacional el segle XIX. Des de l'optimisme efervescent del 1933, l'etapa de fosc cultural anterior a la Renaixença és vista com una època totalment aliena a l'esplendor contemporània: «Per glòria de Catalunya commemorem el seu renaixement quan ja és reconeguda la seva personalitat i és respectada la seva llengua pròpia» (9-VI-1933). És el moment de girar l'esguard cap al passat per defensar la figura de tots aquells que van contribuir al desvetllament català i de remarcar la fidelitat «de la classe anomenada baixa» (9-VI-1933) al sentiment patriòtic en contrast amb l'actitud dels nuclis arribistes burgesos. Talment un cercle viciós, la commemoració d'un centenari de defensa nacional duu a la conclusió de la necessitat de regeneració lingüística i cultural. Després de la dictadura de Primo de Rivera, anys durant els quals *Foment* va desaparèixer, la Segona República semblava encetar un període de glòria per a la vida civil catalana. El diari reprenia la seva tasca l'any 1930 amb uns nous ideals de progrés per a la

ciudadania. El projecte era encapçalat per mesures netament esquerranes com ara la demanda d'una escola laica, pública i de qualitat, la defensa de la dona com a ésser íntegre i capacitat per col·laborar dins dels òrgans de difusió dels partits polítics o els intents que la cultura arribés a tots els estaments del poble català. Juntament amb tot això, creien en la necessitat ferma de promocionar la llengua catalana, de normalitzar-la i de normativitzar-la tot allunyant-la dels atemptats ortogràfics que havia de patir. Manuel Valldeperas, des de *Foment*, prenien partit per la necessitat d'una estructuració ortogràfica de la llengua catalana quan demanava «eliminar dels llocs públics els anuncis amb faltes gramaticals, que tan eloqüentment delata les incultures dels pobles» (5-I-1933). Un eix de reflexió interessant està donat per la paradoxa existent en el tracte de la literatura i de la cultura. Si d'una banda des de *Foment* es proclama l'amor als llibres i la validesa gairebé única de la literatura per tal de progressar, de l'altra és notable la manca de produccions tant pel que fa a la poesia com a la prosa o a la crítica. Probablement era el moment de teoritzar per oblidar les mancances del passat, veure la cultura com un ens intangible i impersonal sense atrevir-se a experimentar amb els casos concrets. El clima general de protecció i lloança a l'estament cultural era ben evident si prenem com a referència el testimoni del metge i alcalde de Barcelona Jaume Aiguader i Miró, que definia el llibre com a «miracle fet per l'home» (22-IV-33). La vida política no podia ser aliena a aquesta voluntat de regeneració del progrés il·lustrat: «Els partits com el nostre que lluiten per una vida social més justa els és un deure fomentar la divulgació de la cultura» (4-III-1932). La cultura dels anys vint i trenta era encara fruit del profund heretatge que havia deixat la voluntat de modernització del Noucentisme entre els dirigents de la in-

tel·lectualitat catalana. A recer de l'ideal de civilitat continuaven veient el camp com l'indret inhòspit que cal ordenar i sotmetre a les pautes europeïtzadores de la metròpoli. Aquest referent ideològic té també la seva rellevància dins del món de la novel·lística i dels paradigmes narratius de la crítica literària en els seus intents d'establir el marc idoni per embolcallar les narracions. Darrere d'aquesta confrontació podem denotar la presència de la reiterada cruïlla que conformen els dos moviments estètics i ideològics més importants del començament de segle: Modernisme i Noucentisme. D'altra banda, la vida rural era considerada com el territori verge d'intel·ligència humana que calia convertir al model civil. Emili Codina es queixava de les mancances que havien de patir els habitants del camp i proposava uns cursos ambulants subvencionats pel govern per pal·liar els defectes educatius (8-III-1933). Cal inscriure aquesta preocupació per fer arribar la cultura als racons més distants dels nuclis del saber en el context de la visió de l'alfabetització com a eina envers el redreçament personal i social, individual i col·lectiu. En el mateix sentit, un article anònim reivindicava que la cultura no havia de consistir només en la creació de nous cercles escolars sinó també en la immersió dels ciutadans en un nou concepte de vida, una nova manera d'entendre la convivència en societat: la cultura també és «esperit de ciudadania, educació pública, aptitud dels ciutadans per a la vida moderna, tolerància, comprensió» (9-I-1932). D'altra banda, hom podria sintetitzar les pautes genèriques de la poesia publicada en aquest diari esmentant la poca cura respecte al virtuosisme formal en contrast amb la importància atorgada a la necessitat d'expressar la interioritat del poeta. És una poesia de caràcter intimista i sentimental, que parteix del «jo» personal i intenta arribar al lector per la via de l'emotivitat, no de l'intel·lecte.

A través d'aquests poemes se'ns suggereix la idea teòrica de la negació de la poesia pura, no es tracta d'alliberar el poema de tot el que no pot ser considerat perfecció estètica sinó de constatar les vivències habituals d'un home i la seva recepció de les grans qüestions que mouen els fils de la identitat humana. És a dir, es tracta d'una lírica de caràcter fonamentalment costumista, d'experiències quotidianes. Un exemple d'aquesta valoració crítica el trobem en els versos de R. Blasi i Rabassa, (9-VIII-1922). Respecte a la constitució interna d'aquesta poesia, hem pogut comprovar com dos temes que apareixen amb constància, l'amor i la natura, s'interrelacionen sovint dins d'un mateix univers conceptual. Els elements del món natural (estels, roses, fruites) són utilitzats en molts poemes com a referents metafòrics de la dona, que passa mitjançant aquestes comparacions a ser un component més dins la perfecta harmonia del macrocosmos conegut.

Aquesta serenitat de l'equilibri natural té més protagonisme dins les obres poètiques que no pas la imatge del camp com un enemic feréstec, com una selva on el futur només existeix per al més fort. En aquest sentit, podem esmentar la pervivència dels tòpics de la concepció noucentista per sobre dels modernistes. De manera inversa a aquestes idees defensades, a les proses de *Foment* trobem amb més freqüència la figura de l'heroi modernista (16-XI-1922), el marginat per un món que li és aliè, que cerca una sortida a la grisor generalitzada més enllà de l'apàtica tirania dels poderosos. És l'home d'arrel nietzschiana, l'ultrahome que s'allunya de la mediocritat; rebutja tot allò que l'envolta malgrat sentir la necessitat de ser-ne el guia. Les creacions narratives es converteixen freqüentment en una barreja d'intencions estètiques amb un objectiu didàctic que dona com a resultat unes proses ideològiques i assagístiques que reivindiquen

foment

setmanari nacionalista
republicà, de Reus

segona època - núm. 51

dissabte, 9 maig de 1931

subscripció: una pta. al mes

